2.3.3. (a) Materion cyfoes mewn iechyd a gofal cymdeithasol, a gofal plant

Mae nifer o faterion cyfoes gwahanol yn effeithio ar iechyd a llesiant unigolion yng Nghymru.

Profiadau niweidiol yn ystod plentyndod (ACEs)

Iechyd meddwl/gorbryder

Plant fel gofalwyr

Bwlio

Tlodi bwyd/tlodi a phlentyndod

Anffurfio organau cenhedlu benywod (FGM)

Gweithred lle caiff organau cenhedlu benywod eu torri, anafu neu eu newid yn fwriadol heb unrhyw reswm meddygol.

Gordewdra, a gordewdra ymhlith plant

Camddefnyddio sylweddau a'i effaith ar blant ifanc

Plant sy'n derbyn gofal

Ecsbloetio

Defnyddio rhywbeth i gael mantais ohono.

Ecsbloetio blant

Math o gam-drin rhywiol lle mae plentyn neu berson ifanc yn cael ei ecsbloetio, e.e. rhoi pethau fel anrhegion, cyffuriau, arian a statws a dangos anwyldeb yn gyfnewid am weithredoedd rhywiol.

Radicaleiddio

Gweithdrefn lle mae unigolyn neu grŵp yn mabwysiadu delfrydau a dyheadau gwleidyddol, cymdeithasol neu grefyddol radical sy'n adlewyrchu neu'n tanseilio'r status quo.

Poblogaeth sy'n heneiddio

Mae angen i ni roi'r gofal sydd ei angen ar y boblogaeth sy'n heneiddio.

Hunan-niweidio

Unrhyw ymddygiad lle mae rhywun yn achosi niwed iddynt eu hunain, fel arfer fel ffordd o helpu i ymdopi â meddyliau a theimladau anodd.

Cynaliadwyedd iechyd a gofal cymdeithasol, a gofal plant yng Nghymru.

Er mwyn olrhain data ar rai materion cyfoes, mae gwahanol fathau o **dystiolaeth ystadegol** a all helpu i:

- ddadansoddi'r dadansoddiad ystadegol
- esbonio unrhyw batrymau neu dueddiadau a nodir yn y data
- nodi sut y gall patrymau iechyd a demograffeg ardal ddylanwadu ar y gwasanaethau a ddarperir.

Ffynonellau data

- Mae rhaglen y Ganolfan Gwybodaeth Iechyd a Gofal Cymdeithasol (HSCIC) (a arferai gael ei alw'n Rhaglen Data Gofal y GIG) yn defnyddio gwybodaeth i wella diogelwch a gofal cleifion.
- Rhaglen Mesur Plant Iechyd Cyhoeddus Cymru
- Arolwg Iechyd Cymru – mae'r arolwg hwn yn cwmpasu ystod eang o bynciau, e.e. poblogaeth ac iechyd, y GIG a Gofal Cymdeithasol.